

MIJN HOND KAN LOS

Jachtgedrag onder controle

Nicky Gootjes

Inhoudsopgave

Voorwoord	7	In stapjes opbouwen	41
Inleiding	9	Opdracht Ladder van afleidingen	42
Leeswijzer	11	en verleidingen	
		Straffen	42
Deel 1 Basiskennis	13	Samenvattend	43
Jachtgedrag	13		
Wat is eigenlijk jachtgedrag?	13	Hondenrassen, eigenschappen en jachtgedrag	44
Redenen om te gaan jagen	15	Herdershonden en veedrijvers	46
Opdracht heeft mijn hond pijn?	18	Pinchers, Schnauzers, Molossers	
		en Zwitserse Sennehonden	49
Jachtgedrag herkennen	20	Terriërs	51
Opzoeken	20	Dashonden of Teckels	53
Oriënteren	20	Spitsen en oertypes	54
Fixeren	24	Lopende honden en Zweethonden	56
Opdracht Lichaamstaal van jouw hond	24	Voorstaande honden	58
Besluipen	25	Retrievers, Spaniëls en Waterhonden	60
Op- en najagen	25	Gezelschapshonden	62
Vastpakken	28	Windhonden	63
Vasthouden	28	Eigenschappen en jachtgedrag	65
Doden	29	Zelfbeheersing of impulscontrole	65
Uit elkaar halen	29	Opdracht Oorspronkelijke functie van	67
Opeten	29	mijn hond(en)	
Hoe honden leren	30	Opdracht Wanneer zelfbeheersing	68
Motivatie	30		
Opdracht Nieuw gebied verkennen	33	Wat je onderweg tegen kan komen	70
Gewoontes en dopamine	33	Ruiters	70
Belonen	33	Mountainbikers	70
Opdracht Ladder voerbeloning	35	Wild	71
Opdracht Ladder van speeltjes	36	Biotopen	74
Opdracht Ladder van spelbeloning	36	Sporen herkennen	76
Beloningswoorden	37		
Opdracht Lijst van beloningswoorden	37	Deel 2 Aan de slag	80
Opdracht Is mijn beloningswoord inderdaad	38	Voorkomen is beter dan genezen	81
een beloning?		Checklist en logboek	82
Commando's en leren door associaties	38	Benodigde materialen	82
Opdracht Welke woorden voor welke	40	De lange lijn	83
opdracht in welke context?		Alternatieven	84
Opdracht Associaties	41	Neuswerk	84

Actief Onderweg	86
Andere (sport)cursussen	86
Treibball	86
Behendigheid of Agility	86
Apporteersport	87
Cirkel of longeertraining	87
Funcursus of Tricks & Trucs	87
Dogdance of Canine Freestyle	87
Hersengymnastiek	88
Fietsen met de honde	88
Het Fundament	89
Samen spelen	89
Samen wandelen	91
De start	91
Onderweg	92
Opdracht Helderziend	92
Opdracht Oogcontact	93
Tegenkomen van wild, joggers en	
mountainbikers	94
Opwinding en ontspanning	95
Perfect hier komen	96
Opdracht Hoe goed luistert mijn hond	97
naar 'Hier'?	
Waaruit bestaat het hier komen eigenlijk?	97
Ga door-signaal	97
De fluit	98
Het aanleren van de fluit	98
De noodkreet	98
Het werkt niet meer	98

VIDEO'S

Dit icoontje geeft aan dat je over dit onderwerp of over deze oefening een video kunt bekijken. Je vindt ze op de pagina van Gedragscentrum Samenspel (www.gedragscentrum-samenspel.nl). Klik op de afbeelding van het boek op de homepage. Vervolgens vul je het volgende wachtwoord in: Ja25!!SaSp.

Deel 3 Stappenplannen en oefeningen	100
Overzicht oefeningen	101
1. Werken met de lange lijn	102
2. Werken met de voerdummy/prey-dummy	103
Checklist Fundament	106
3. Naamspel	107
4. Chipkaart opladen	107
5. Musketonklik	109
6. Loslaten en ophalen	109
7. Zelfbeheersing: niet de deur/auto	111
uitstormen	
8. Zelfbeheersing: voer of bal/speeltje	112
9. Zelfbeheersing: voer/bal en oogcontact	113
10. Zelfbeheersing: jachtspel met bal	114
of (voer)dummy	
11. Inchecken	114
12. Op het pad blijven	116
13. Pas als ik het zeg	116
14. Perfect hier komen	117
15. De brokjesboom	119
16. Katten, joggers, mountainbikers,	120
paarden, wild negeren	
17. "Kijken"	121
18. Zit op afstand	122
19. "Oeps, verloren"	123
20. "Pak 'm"	125
21. De speelhengel	126
22. Afkoelen	128
23. Combinatie zelfbeheersing en hier	129
24. Noodkreet of de "TIPI"-roep	131
25. Van aangelijnd naar loslopen	132
26. Voorbeeld logboek	133

Deel 4 Suggesties voor de Kynologisch Instructeur en gedragstherapeut	134
De opdrachten	136
Overzicht opdrachten: thuis of in de les?	136
Voorbeeld van een lessenreeks	139
Jachtgedrag onder controle	

Hoofdrolspelers	141
Bronnen en websites	142

Leeswijzer

Ik kan mij voorstellen dat je niet weet waar te beginnen en dat je door de vele opdrachten en oefeningen de bomen in het bos niet meer ziet. Daarom deze leeswijzer.

Dit boek is bedoeld om de hond te leren niet achter iets aan te gaan of dat gedrag om te buigen in gewenst gedrag. Dat 'iets' kan een kat zijn, een jogger of mountainbiker, vee of wild of een auto of trein. Ik zal niet steeds dit hele rijtje opnoemen. Soms spreek ik over de 'prooi', soms benoem ik de diersoort.

Door de tekst heen vind je diverse opdrachten. Door deze te doen, krijg je meer informatie over en inzicht in jouw hond. Deze informatie heb je nodig bij het doen van de oefeningen.

Dit boek bestaat uit vier delen.

In het eerste deel, basiskennis, vind je achtergrondinformatie over wat jachtgedrag is en hoe het tot stand komt. Opdat wij ons kunnen inleven in de wereld van de hond, krijg je informatie over hoe hij zijn wereld beleeft. Als je de hond bepaald gedrag wilt aanleren dan is het essentieel dat je begrijpt hoe honden leren zodat je ook succes hebt van jouw inspanningen.

Daarom een hoofdstukje over dit onderwerp.

Er is verschil tussen rassen voor wat betreft de aanleg om achter bewegende mensen, dieren en objecten aan te gaan. Ook de eigenschappen die belangrijk zijn voor het aanleren van -ander-gedrag kunnen verschillen tussen de rassen. Je leest hier meer over in het hoofdstuk Hondenrassen. Een gewaarschuwd mens telt voor twee. Oftewel, als jij weet wat je onderweg kan tegenkomen aan bijvoorbeeld wild, dan kun je van tevoren maatregelen nemen. Vandaar een klein inkijkje in de sporen van dieren die in de natuur te vinden zijn.

In het tweede deel gaan we aan de slag.

De anti-jachttraining bestaat uit twee lagen waardoor er een bepaalde opbouw en indeling zit in de opdrachten en oefeningen.

Allereerst is een stevig fundament nodig. Hierin zitten basisoefeningen die ervoor zorgen dat er een goede relatie is tussen jou en jouw hond en dat de hond de basisgehoorzaamheid beheerst. Met het leggen van het fundament voorkom je dat de hond ongewenst gedrag vertoont. Boven op het fundament komen de oefeningen die specifiek gericht zijn op het omgaan met jachtgedrag.

Voor iedereen geldt dat het fundament aanwezig moet zijn. In de Checklist Fundament kun je afvinken wat jullie (jij en jouw hond) al beheersen en waar je nog aan moet werken. Heb je een pup, puber of volwassen hond die nog niet achter iets aanjaagt, dan zou je het bij het doen van de basisoefeningen kunnen laten. Wil je echt voor de zekerheid gaan of heb je een hond die al jaagt, dan zal je ook de andere oefeningen moeten doen. Trouwens, ze zijn ook gewoon leuk om te doen.

In het derde deel vind je alle stappenplannen en uitgewerkte oefeningen. In het overzicht kun je afvinken welke oefeningen jullie beheersen.

Het vierde deel is speciaal gericht op de Kynologisch Instructeur en Gedragstherapeut. Zij vinden in dit hoofdstuk nog wat extra tips.

Deel 1 Basiskennis

JACHTGEDRAG

Als een hond achter een vogel, kat of konijn aan gaat, dan is het duidelijk dat dit gedrag te maken heeft met jagen. Deze dieren zijn immers potentiële prooien. Lang lang geleden toen de hond nog geen huishond was, was hij voor zijn overleven afhankelijk van het vangen van prooien. Nu geldt dit alleen soms nog voor de honden die op straat leven.

Het jagen zit diep verankerd in de genen van de hond. Achter iets aangaan, is meestal een reflex. Het is in die zin een illusie om te denken dat je het jagen kan stoppen. We kunnen immers deze aanleg niet uit de hond halen. Wel kunnen we de

reactie op het zien of horen van de prooi veranderen. Door het aanbieden van alternatieven en het doen van oefeningen kan je het jachtgedrag onder controle krijgen.

Door te fokken op bepaalde kenmerken hebben we het prooivanggedrag beïnvloed. Zo zijn er bijvoorbeeld specialisten ontstaan in -het helpen bij- het jagen. Zie hiervoor het hoofdstuk Hondenrassen en jachtgedrag.

WAT IS EIGENLIJK JACHTGEDRAG?

Simpel gezegd: de hond rent achter iets dat beweegt aan. Dit kan een kat zijn, maar ook een mountainbiker, een ree of een balletje. Zoom je in op het gedrag, dan kan je het opsplitsen in verschillende onderdelen, de zogeheten gedragsselementen.

De meest gehanteerde indeling kent er acht (Coppinger & Feinstein, 2015).

[Zie schema 1 Jachtsequentie, volgende pagina]

De hond begint met oriënteren. Hierbij kan hij al zijn zintuigen gebruiken. Als hij wat hoort, ruikt, ziet of denkt te zien, gaat de hond focussen. Dit wordt tegenwoordig ook wel hoge focus genoemd. Vervolgens gaat hij de prooi besluipen waarbij de hond loert naar de prooi.

Vervolgens gaat hij in de versnelling om de prooi op te jagen. Komt de hond heel dichtbij, dan kan hij de prooi vastpakken (omklemmen), bijten inclusief doden, prooi schudden (uit elkaar halen) en opeten.

Deze hele reeks gedragingen wordt de gedragsketen van jachtgedrag of jachtsequentie genoemd.

FLORA- EN FAUNAWET

In de Flora- en Faunawet staat dat iedereen verplicht is te verhinderen dat een dier (dus ook alle honden) dat hem toebehoort of onder zijn toezicht staat, in het veld dieren opspoort, doodt, verwondt, vangt of bemachtigt (artikel 16, lid 3). Met veld wordt volgens de Flora- en Faunawet bedoeld: stranden, schorren, gorzen, kwelders, slikken, wadden, binnenwateren en territoriale wateren alsmede wegen en paden, voor zover deze geacht kunnen worden deel uit te maken van een voor de uitoefening van de jacht bestemd of geschikt terrein. Hieronder vallen bijvoorbeeld, bossen, wegen en paden waar bejaagbare soorten als konijn en fazant aanwezig zijn. Dit is van toepassing voor iedere hondenbezitter, die zijn hond niet gebruikt in het kader van jacht of beheer en schadebestrijding.

McLennan (2023) stelt in zijn artikel voor om hier nog twee elementen aan toe te voegen: opzoeken (*hunt*) en vasthouden (*possess*). De reden hiervoor is dat de mens op bepaalde gedragselementen heeft geselecteerd om specialisten te krijgen die kunnen helpen bij de jacht. Zo zijn er rassen specifiek gefokt voor het opzoeken (*hunt*) van vogels. Denk aan de Pointer, Setter, Spaniël en Vizsla. Dit opzoeken gaat vooraf aan het oriënteren. Bij opzoeken is er nog geen prikkel van een prooi in beeld. Bij oriënteren is er wel al sprake van dat ergens een prooi is, bijvoorbeeld doordat er een geurspoor is.

Andere rassen zijn speciaal gefokt voor het ophalen en dragen van het geschoten wild, zonder het te beschadigen. Deze stap van vasthouden (*possess*) komt uiteraard na het vastpakken. De specialisten hierin worden er zelfs naar genoemd. Het zijn de verschillende soorten Retrievers (*to retrieve* betekent ophalen). Deze honden zijn -als het goed is- ‘zacht in de bek’. Dat houdt in dat ze datgene wat ze oppakken en meedragen niet beschadigen. De nieuwe keten bestaat dan uit tien gedrags-elementen.

Hoe verder de hond zit in deze keten, hoe moeilijker het is om het nog te stoppen. Vandaar dat in dit boek veel aandacht is voor het voorkomen van het gedrag en wat je kunt doen in de eerste en tweede fase: het opzoeken en de oriëntatie.

Als je de gedragselementen bekijkt, is het duidelijk dat bijna alle honden wel iets van jachtgedrag laten zien. Lang niet altijd alle fases van het jachtgedrag worden vertoond. Als de hond niets ziet bewegen, zal hij niet in de achtervolging gaan. Ook rennen veel honden wel achter iets aan, maar pakken het niet vast. Laat staan dat ze de prooi doden en opeten. De reden hiervoor heeft niet alleen te maken met het feit dat wij deze elementen van het gedrag eruit gefokt hebben (er niet op hebben geselecteerd). Ook leeftijd en ervaring spelen een rol.

De elementen kunnen los van elkaar waar te nemen zijn, maar het kan zeker gebeuren dat wij een tussenstap niet zien. Bijvoorbeeld de overgang van oriënteren naar jagen kan bliksemsnel gebeuren. Dat geldt met name voor de echte jachthonden, honden die erop gefokt en geselecteerd zijn om snel te reageren. In een recent onderzoek waarin 60 video's van het jachtgedrag van deze honden

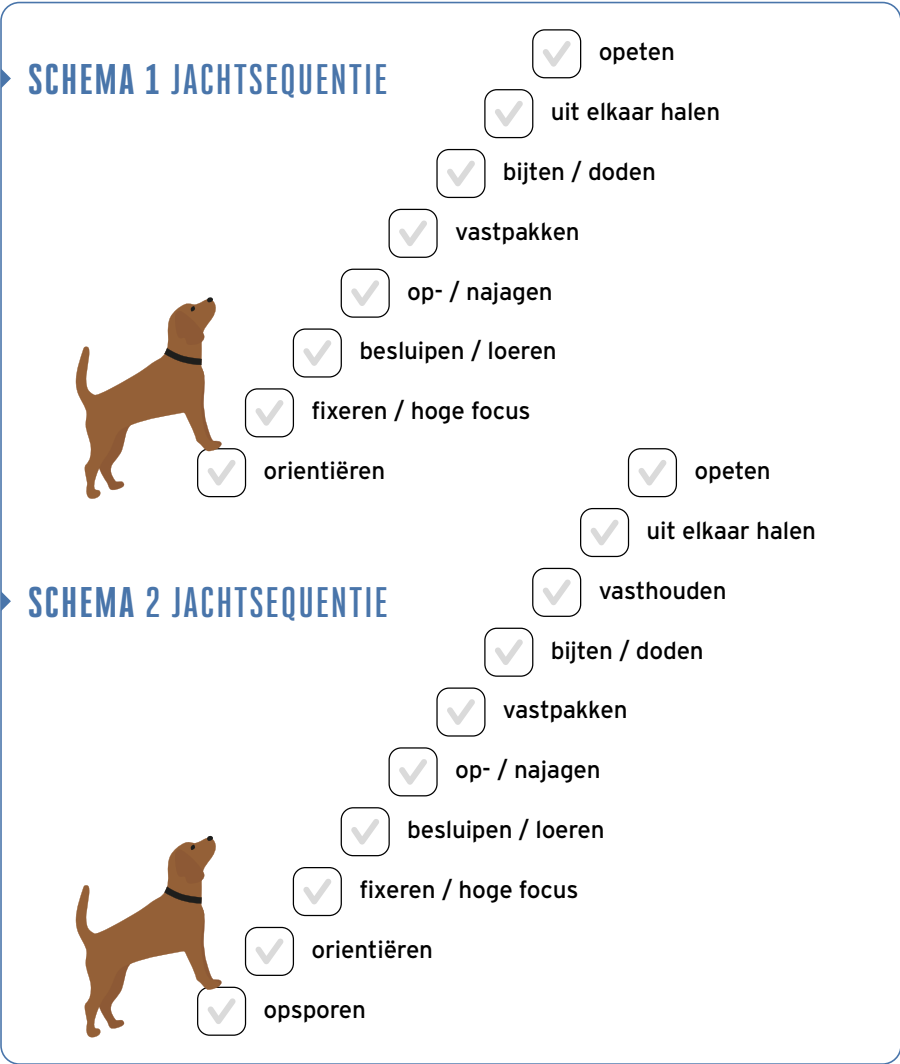
werden geanalyseerd kwam dit ook naar voren (Broseghine, Anna et al. 2024).

REDENEN OM TE GAAN JAGEN

Zoals hierboven reeds gezegd, zit het jagen vrijwel alle honden in het bloed omdat ze er generaties lang van afhankelijk waren voor hun overleving.

Leeftijd

Leeftijd speelt een belangrijke rol bij het ontstaan van de jachtpassie. Bij jonge pups is niet altijd te zien of het straks een jager wordt. Wel zie je al verschil tussen de pup die ergens achteraanrent zoals een propje papier en de pup die rustig blijft zitten om de kat uit de boom te kijken. Bij de eerstgenoemde pup is het verstandig om direct al aandacht te besteden aan impulscontrole (zie pagina 65) en het aanbieden van activiteiten om tegemoet te komen aan de behoefte om ergens achteraan te gaan. Zodra de pup een puber gaat worden, kan de belangstelling voor wild wakker worden. Bleef de hond tot die tijd keurig op het pad, nu kan hij opeens een weiland inschieten om achter de schapen aan te gaan. Het begin van de puberteit hangt af van het soort/het ras van de hond.

VOORBEELDEN VAN JAGEN

- achter katten, vogels, wild aangaan
- achter joggers, auto's, mountainbikers aangaan (tenzij de hond dit doet om diegene weg te jagen; zie pagina 18)
- vliegen, wespen en vlinders vangen
- blaadjes in de wind proberen te pakken
- met een neus een spoor volgen
- dieren of mensen drijven en daarbij al dan niet in de kuiten bijten
- robot stofzuiger en robotgrasmaaier in de wielen proberen te bijten

Wieks, een puber, begint belangstelling te krijgen voor eenden. Zijn houding is nu nog ontspannen geïnteresseerd. Een goed moment om hem te leren de eenden met rust te laten. Bijvoorbeeld met de oefening “Kijken”.